

Ilm möödunud aastal: lõpp soe, kõik soe

Ilmateenistus teatab: aasta 2019 oli Eesti keskmisena normist tunduvalt soojem ja päikesepaisteline, sademeid oli normi jagu.

AIN KALLIS
klimatoloog

Tallinna Paljassaare rand palaval päeval 28.07.2019 FOTO: Jaanus Lensment

“Normiks peaks olema talvel pool meetrit lund, kümme kraadi külma, suvel vähemalt 25 kraadi sooja, aga mitte see pidev sant suusailm!” kuulutas mõni aeg tagasi üks kaaskodanik.

Sõnaraamatu järgi tähendab norm ettekirjutist. Kliima puhul on selline määrang vägagi ebatäpne, sest ilmaprotsessid on teatavasti kaootilised. Klimatoloogias kutsutakse normiks pika perioodi andmete keskmist – 30aastane andmerida on lühim, et saaks rääkida koha kliimast.

Sant suusailm püsis tõesti läinud aastal enamikul kuudest, lund jagus vaid veebruari lõpuni. Aga Tartu maraton läks igati libedalt, isegi liiga libedalt. Ja aasta keskmine õhutemperatuur tuli ilmateenistuse arvutuste järgi uskumatult kõrge!

Aasta, selle kalendrilise, keskmiste ilmanäitude leidmine pole raske, keerulisem on seda teha aastaegade suhtes – algavad ju talvekuud detsembriga.

Jahe heitlik algus

2019. aasta algas tormiselt. Meile saabus külla troopiliselt Atlandilt “tuttav, kes oli kaalus tublisti juurde võtnud” (tehnikauilikooli geofüüsiku Aarne Männiku iseloomustus) – tsüklon Aapeli, mis takistas meil lennu-, laeva-, auto- ja isegi trammiliiklust.

Kahes esimeses kuus jagus nii külma kui ka lund, vihma kui libedust, sõnaga: oli teehooldajate õudusunenägu. Too jaanuar oli üks aasta kahest kuust, mil keskmine õhutemperatuur jäi normist (aastate 1981–2010 keskmisest) madalamaks ($-4,1^{\circ}$, norm $-3,5^{\circ}$). Väike-Maarjas mõõdeti 22. kuupäeval talve kõige külmemaks näiduks $-25,3$ kraadi.

Küünlakuu alul oli paiguti paksult lund (Haanjas üle 50 cm), see aga kahanes jõudsalt, sest kuu teine kümme päevak oli rekordiliselt soe ($+1,1^{\circ}$), tervelt 5,5 kraadi normist kõrgem. Sauga jõel kerkis veetase kahe meetri jagu, Soomaal algas paadiliiklus.

Kõige tänulikumad ilmataadile sel suvel olid muidugi laulupeolised Tallinnas, kes pääsesid suurtest sadudest ja külmast (vihma kallas Lõuna-Eestis).

Kevad algas sajuiselt – märtsis sadas 57 mm ehk 154% normist. Õnneks, sest aprill oli rekordiliselt põuane – Eesti keskmiseks sajukoguseks arvutati ilmateenistuses ülinapp 4 mm (14% normist). Kihnul ja Ruhnul sadas vast paar piiska...

Lehekuu vihmad (ja lörts) päästsid põlde halvimast. Kauaoodatud kliimaatiline suvi saabus mai keskel, küll vaid kaheksaks päevaks. Palavad päevad – 28 kraadi! – lõppesid piksekärgatustega 22. kuupäeval.

Suvisest kolmikust – jaan, juuli, august – on esimene olnud aastaid kõige jahedam. Mullu oli vastupidi, viiendast kaheksanda juunini tabas maad kuumalaine, päevased õhusooja maksimumid ületasid mitmel pool 30 kraadi – sellist asja pole juhtunud vähemalt poolteist sajandit.

Muide, aastaid, mil juuni on kuumim suvekuu, on Tartu pikas, aastast 1866 algavas vaatlusreas ette tulnud kõigest 19 (sel sajandil 2013 ja 2019). Suve keskosa oli seevastu erakordselt jahe. Eesti keskmiseks õhutemperatuuriks juulis arvutati vaid 16,4 kraadi (norm 17,4 $^{\circ}$). Oli suhteliselt palju päikest (juunis 126, juulis 99% normist) ja palju äikest – keskmiselt igal teisel päeval, kusagil. Välgudetektorid Tõraveres ja Lääne-Nigulas registreerisid 25 165 pilv-maa tüüpi välku.

August oli mõnus nii puhkajaile (111% päikesepaiste normist) kui põldureile (60% sademeid).

Kõige tänulikumad ilmataadile sel suvel olid muidugi laulupeolised Tallinnas, kes pääsesid suurtest sadudest ja külmast (vihma kallas Lõuna-Eestis!).

Kuigi september alustas palavalt (üle 26° Viljandis), algas kliimaatiline sügis kuu keskel. 24. kuupäeval sai Eesti ka uue ilmarekordi: Jõhvis sadas vähest lund! (Eelmine esimese lumesaju rekord pärines 25. septembrist 2013, Väike-Maarjast.)

Lõpp soe, kõik soe

Viinakuust jääb lõunaeestlastele meelde muidugi 27. oktoobri torm, mis viis tuhanded kodud küünlavalgele õige mitmeks päevaks.

Novembris, talvekuul, sadas lörtsi ja vähest lund ajuti, tükati, paiguti ehk laiguti. Kuu oli soe, teine dekaad isegi rekordiliselt (5,9°, norm 1,3°).

Ka detsember oli väga soe (2,6°, norm -2,0°). Kui 2018. aastal olid jõulud traditsiooniliselt valged, siis äsja rohelised – nii nagu soovitatakse ellu suhtuda.

Kokkuvõtteks. Eesti keskmiseks õhutemperatuuriks arvutati 7,6 kraadi (norm 6,0°). Sama soe oli ka 2015. aastal. Tartu (7,4°) ei korranud soojarekordit – 0,1 kraadiga jäädi alla 2015. aastale. Riigi keskmine sajusumma oli 675 mm ehk 22. koht alates 1961. aastast. Pole paha tulemus.